

Takasbank'ın Merkezi Karşı Taraf Hizmeti Verdiği Piyasalarda Tatbik Ettiği Stres Testi Uygulama Çerçevesi

Finansal kuruluşlar dışında, merkez bankaları ve gözetim otoriteleri tarafından da yoğun olarak kullanılan stres testleri, literatürde finansal kuruluşun ya da finansal sistemin şoklar ve olağan dışı piyasa koşulları altında kırılma eğiliminin değerlendirilmesi amacıyla kullanılan teknikler bütünü olarak tanımlanmaktadır.

Özellikle 2008 yılı sonrasında, risk modellerinin aşırı piyasa koşullarını betimlemedeki zafiyetinin ortadan kaldırılması bakımından, yararı bir kez daha anlaşılan stres testlerinin kullanımı, bankalar ve MKT hizmeti veren kuruluşlar açısından yasal bir zorunluluk haline gelmiştir. Düzenlemelerde, merkezi karşı taraf hizmeti veren kuruluşların stres testlerini, sahip oldukları toplam finansal kaynak tutarının uç piyasa koşullarındaki yeterliliğini sınamak için kullanması öngörülmektedir.

Stres testlerinin en iyi uygulamalar çerçevesinde ağırlıklı olarak kredi ve likidite riskleri maruziyetleri dolayısıyla ortaya çıkan kırılma eğilimlerinin analiz edilmesi amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Bu kapsamda kredi riskine ilişkin stres testleri finansal kuruluşların temerrüdü sonrası ortaya çıkan zararın temerrüt yönetim kaynakları ile karşılanıp karşılanmadığına odaklanmaktadır; buna karşın likidite riski stres testleri temerrüt yönetim kaynaklarının yalnızca likit kabul edilen bölümünün yeterliliğini sınamaktadır.

14.08.2013 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Merkezi Karşı Taraf Yönetmeliği'nin 40'inci maddesi Takasbank'ın, teminatlar, garanti fonu katkı payları ve sermaye yeterliliğini stres testleri aracılığıyla teyit etmesi; sonuçları 3'er aylık dönemler itibariyle Yönetim Kurulu'na raporlaması ve Sermaye Piyasası Kurulu'na bildirmesi hususunu hükme bağlamıştır.

Takasbank'ın Merkezi Karşı Taraf (MKT) mevzuatı ve iş modeli CPMI-IOSCO'nun (Committee on Payment and Market Infrastructures/Ödeme ve Piyasa Altyapıları Komitesi-International Organization of Securities Commission/Uluslararası Sermaye Piyasası Otoriteleri Birliği) temel prensipleri ve Avrupa Birliği'nin (EU) 648/2012 sayılı EMIR (European Market Infrastructures Regulation/Avrupa Piyasa Altyapıları Düzenlemesi) dokümanı ile EMIR'e ilişkin (EU) 152/2013 ve (EU) 153/2013 sayılı teknik standartlar (RTS) gözetilerek oluşturulmuştur.

Bu doğrultuda, (EU) 153/2013 düzenlemesinin 29 uncu maddesi, Merkezi Karşı Taraf kuruluşunu olası bir temerrüt halinde kullanmak üzere temerrüt yönetim kaynaklarını oluşturması ve bu kaynakların yeterliliklerinin sınaması hususunda, kendisini en fazla riske maruz bırakabilecek aşırı ancak makul piyasa koşullarını (extreme but plausible market conditions) tanımlamak üzere bir iç politika çerçevesi oluşturmasını zorunlu tutmaktadır.

Takasbank'ın temerrüt yönetim kaynaklarının oluşturulması ve bu kaynakların yeterliliklerinin sınaması noktasında asgari olarak uygulanacağı aşırı ancak makul piyasa koşulları ile stres testi uygulama çerçevesi aşağıda belirtilmektedir.

1. Analizlere kaynak teşkil eden riskin istatistiksel yöntemlerle tahmininde sırasıyla asgari %99,50 güven düzeyi, 5 yıllık geçmiş veri ve 2 ila 5 iş günü arasında değişen elde tutma süreleri kullanılmalıdır.
2. Temerrüt yönetim kaynaklarının yeterliliğinin sınamasını teminen uygulanan kredi riski stres testleri baz senaryosunda en yüksek karşılanmamış riske sahip iki piyasa katılımcısının yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüt etme ihtimalini içeren senaryo uygulanmalıdır.
3. Testlerde kabul edilen yeterlilik kriteri, istatistiksel tarihi baz senaryo altında, üyelerce peşinen yatırılmış bulunan işlem teminatı ve garanti fonu katkı payları ile Bankamızca tahsis edilen sermaye tutarının ilgili piyasada en fazla riske sahip iki üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüdü sonucu ortaya çıkacak fon ihtiyacını karşılayacak düzeyde olmasıdır.
4. Baz senaryoda kullanılan uç piyasa koşullarının betimlenmesinde, başlangıç teminatı hesaplamasına konu güven düzeyinden daha yüksek bir güven seviyesi altında oluşabilecek piyasa hareketlerini temsil eden istatistiksel zaman serisine dayalı tarihsel senaryolar, geçmişte tecrübe edilmiş krizlerin baz alındığı tarihsel olay senaryoları veya hipotetik senaryolar kullanılmalıdır. Ancak her halükarda başlangıç teminatı hesaplamasında esas alınan piyasa koşullarından daha volatil (olumsuz) olması şarttır.

5. Risk ve üyelerin bulundurduğu teminat günlük olarak hesaplanmalı ve ilgili dönemin analizi yapılırken günlük veriler kullanılmalıdır. Bu uygulama her ay sonu ve her çeyrek sonu birbirlerinden bağımsız çalışmalar olarak gözlenmelidir.
6. Baz senaryo analizleri, geçmişte tecrübe edilmiş krizlerin ve en yüksek karşılanmamış riske sahip iki piyasa katılımcısının baz alındığı tarihsel olay senaryoları ile desteklenmelidir.
7. Aşırı ancak makul piyasa koşullarındaki birim değişim ile oluşan toplam risk tutarının temerrüt yönetim kaynakları ile karşılanma düzeyinin incelendiği duyarlılık analizleri tatbik edilmelidir.
8. Tarihsel baz senaryo ve tarihsel olay senaryoları altında kaç adet MKT üyesinin temerrütü sonucu doğacak kaynak ihtiyacının karşılanabildiği ve piyasadaki en büyük iki üyenin aynı anda temerrütü durumunda oluşacak temerrüt tutarının temerrüt yönetim kaynakları ile karşılanabilmesi için başlangıç teminatına ilişkin parametrenin hangi oranda ölçeklendirilmesi gerektiğine ilişkin kredi riski ters stres testleri uygulanmalıdır.
9. Kredi riski stres testleri temerrüt yönetim kaynaklarının yalnızca likit kabul edilen bölümünün yeterliliğine odaklanan likidite stres testleri ile desteklenmelidir. Likidite stres testlerinde yeterlilik kriteri, temel senaryo altında, en yüksek karşılanmamış riske sahip iki piyasa katılımcısı tarafından peşinen yatırılmış bulunan işlem teminatı ve garanti fonu katkı paylarından nitelikli olarak kabul edilen kısmı (MKT temerrüt yönetimi kaynaklarının vadesiz veya O/N vadeye sahip nakit plasmanlarda veya TCMB tarafından teminata kabul edilen kıymetlerde değerlendirilen bölümü) ile Bankamızca tahsis ve taahhüt edilen ve likidite gerekliliğini karşılayan sermaye tutarının ilgili piyasada en fazla riske sahip iki üyenin yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrütü sonucu ortaya çıkacak fon ihtiyacını karşılayacak düzeyde olmasıdır.
10. Likidite riski stres testine yönelik temel analiz ayrıca, tarihsel kredi riski stres senaryoları altında ortaya çıkan kaynak ihtiyacının kullanımı, likidite sağlayıcıların durumlarında meydana gelen değişiklikler ile piyasanın likidite tercihinde yaşanması muhtemel değişiklikler dikkate alınarak çeşitlendirilmelidir.
11. Likidite riski senaryosu kapsamında gerçekleştirilen üye ve bağlı kuruluşlarının birlikte temerrütte olduğunu varsayan analiz, aynı zamanda en yüksek karşılanmamış riske sahip iki üye piyasa katılımcısının yanı sıra bunların iştirakleri ve/veya ana kuruluşları ile birlikte temerrüt etme ihtimalini içeren senaryo üzerinden de test edilmelidir.
12. Döviz cinsinden yapılan takas işlemlerine ilişkin işlem hacimlerinin kayda değer tutarlara erişmesi halinde döviz varlıklara ilişkin yeterliliğin izlendiği likidite stres testi çalışmaları yapılmalıdır.
13. Takasbank'ın Merkezi Karşı Taraf hizmeti verdiği piyasalarda tatbik ettiği likidite stres testi çalışmaları da günlük olarak yapılmalı, aylık ve üç aylık periyotlarda ise üst yönetimin bilgisine sunulmalıdır.